

Vojenství doma a v cizině.

Výstava „Náš odboj“.

U příležitosti výročí naší samostatnosti, 28. října 1918, byla v Obecním domě pod protektorátem presidenta Československé republiky otevřena výstava „Památníku odboje“.

Byla věnována práci těch, kteří splnili vytoužené sny našich předků a kteří v bouři světové války první pozvedli v daleké cizině červenobílý prapor, aby pomstili léta zrady a ponížení.

Byla zasvěcena památce těch, kteří byli prvními bílými květy české revoluce a kteří bojovali pod prvními prapory praporů českých.

Do výstavy vešlo se portálem, který v základě značil dvě lidské ruce, ruku legionáře a husity, které v ohni světového přerodu rozlomily moc a tíhu hmoty. Ve středu ústřední síně bylo umístěno poprsí vůdce odboje a duchovného otce legií Masaryka s podobiznami jeho hlavních pomocníků Štefánika a Beneše. Poprsí presidenta Masaryka bylo na podstavci ve formě kalicha, a holubice přinášela mu ratolest svobody, aby ji odevzdal národu.

Výstava podala úhrnný obraz zahraniční revoluční práce za svobodu naší vlasti.

Ruský oddíl zabíral polovinu výstavních místností a byl chronologicky rozdělen na tři části: Do revoluce (11. říjen 1914 — 12. březen 1917); Po revoluci (12. březen 1917 — 24. únor 1918); Anabase (od 24. února 1918). Do ruské revoluce byl náš odboj stlačen do podzemí. Carské Rusko bránilo rozvoji českého revolučního ozbrojeného hnutí, neporozumělo a nechtělo je pochopiti. Do ruské revoluce konali naši vojíní službu výzvědných hlídek a vystavované fotografie podávaly obraz činnosti českého revolučního vojska v „zemljankách“ a jeho doplňování novými dobrovolci z řad zajatců. Přišla ruská revoluce, která proletěla obrovskou říší a otrásla starým světem. Naším vojínům a zajatcům bylo možno svobodněji vydechnouti. Krásná města evropského a asijského Ruska, zničené tunely a mosty, demolovaná nádraží, snímky z bojů a snímky ze slavností, jimiž naše vojsko bylo ruským obyvatelstvem vítáno, ze sportovních zábav našeho vojska, z pobytu prof. Masaryka ve vojsku, z chvil radosti a oddechu, prvního sněmu čs. revoluce na Rusi — vším tím nás provázely vystavované fotografie.

Obraz činnosti našeho vojska na Rusi byl doplněn vystavenými dokumenty, diagramy, mapami, statistikami, letáky, časopisy, brožurami, knihami, náčrtý, plakáty atd. Anabase končí návratem do vlasti. I z této cesty bylo zachyceno kus života našich bratří.

Francouzský oddíl výstavy obsahoval fotografie, díla umělecká, časopisy a dokumenty. Vystavované předměty prováděly návštěvníka celou historií československých legií ve Francii. Návštěvník uviděl život a boje našich bratří, kteří hned při vypuknutí války vstoupili dobrovolně do řad francouzské armády a tvořili vynikající část cizinecké legie. Počet československých revolucionářů na francouzské frontě byl pak rozmnožen dvěma výpravami z Ruska (první výprava přes Archangelsk, druhá výprava přes Murman), které položily základ k naší armádě ve Francii. Koncentračním bodem bylo město Cognac, odkud odjížděly skupiny na frontu do Alsaska, aby se účastnily bojů u Terronu a Chestru v Champagnii. Vedle fotografií prováděly těmito bojišti umělecké obrazy Ciprovy, Gutfreundovy, Kupkovy, Němečkovy a j.

Italský oddíl podal názorný obraz o vzniku čs. vojska v Itálii a osvobozeném hnutí, o životě našich vojinů v zápolí a na frontě, který byl doplněn též listinami, časopisy, mapami a diagramy. Rovněž i oddělení, v nichž byly vystaveny fotografie a dokumenty o vzniku a veliké osvobozovací práci oddílu srbského a amerického, podala nám obraz veliké práce za svobodu našeho národa.

My viděli v této výstavě vtělení české síly a české pomsty. My viděli, kterak v době těžkých otřesů Evropy, na Rusi a na širokých pláních sibiřských, ve Francii, v Itálii, na Balkáně, i za oceánem zazvonila česká ocel a volala na všechny strany: Žítí! Žítí! S hlubokým pohnutím poklonili jsme se této práci, která znala jen odříkání a velikou víru a která musila býti slyšena a vyslyšena.

Tn.

Výstava amerických Čechoslováků v Praze.

„České Národní Sdružení“ a „Americká Korespondence“ uspořádaly od 3. srpna do 15. září minulého roku v Praze v místnostech české techniky výstavku dokumentů revoluční činnosti amerických Čechoslováků v době války. Výstavka podala názorný obraz činnosti organizační, finanční, propagační, vojenské a pomocné. Byly v ní podány doklady o veškeré práci, kterou naši krajané za mořem nadšeně a obětavě vykonali při osvobození rodné země.

Písemnými dokumenty, tiskopisy, plakáty, provoláními, fotografiemi a obrázky byla postupně znázorněna ústřední organizace revoluční. Podobně znázorněna i akce finanční a práce propagační obrázky, literaturou, fotografiemi z veřejných manifestací, zprávami z národních slavností a obrázky z velkolepého uvítání Masarykova v Chicagu dne 5. května 1918.

V oddělení vojenském bylo vzpomenuo dobrovolců kanadských, americké i československé armády ve Francii a to opět obrázky, fotografiemi, provoláními, jmenovitě Štefáníkovým „Kto za pravdu horí“.

Vedlejší místnost obsahovala „Film československého legionáře z Ameriky“. Na dlouhých stolech byla tu výrazně znázorněna cesta amerického legionáře z domoviny za moře a znovu zase do Evropy, jeho vojenský život v Cognacu, na válečných frontách v Alsasku a u Vouzières, cesta do osvobozené vlasti, nové jeho boje na Těšínsku a Slovensku a odchod jeho zpět za moře. Průvodní text filmu končil slovy: „Americký legionář vytrval až do konce a nepřeje si nic jiného, než aby — podle slov Lincolnových — ti mrtví nezemřeli nadarmo!“.

V oddělení pro pomocnou činnost žen byly umístěny předměty, které byly našim armádám zasílány, jakož i vzácné písemné dokumenty. V této výstavě byla vyložena i anglická propagační literatura a ukázky toho, jak bylo o nás psáno v americkém tisku. Byla to veliká sbírka knih, brožur, letáků a publikací všeho druhu. Dále byly vystaveny přehledně i naše časopisy americké, česká i slovenská literatura propagační, protokoly schůzí, konferencí, tiskopisy k akcím pro válečné půjčky americké, pro nábor dobrovolců atd.

Výstavka předvedla názorný a působivý obraz intenzivní revoluční činnosti amerických Čechoslováků.

Pohnutí odcházeli jsme z výstavy a v duchu vzkazovali jsme vděčné pozdravy a srdečné díky našim bratrům za oceán, těm všem neznámým a přece tak drahým, kteří se zde vykazovali tak velikou, krásnou, nezištně a poctivě vykonanou prací osvobozovací.

Tn.

MAJOR HUPNER:

Něco k našemu letectví.

Dne 16. listopadu zavřela se brána letecké výstavy v pražském Klementinu. Za krátký čas svého trvání umístila se tak vzorně do rámce pražského ruchu, že nám, kteří jsme s letectvím srostli, bylo, když jsme šli poslední dny ještě se s ní rozloučiti, jako by mělo zmizeti něco, co bychom chtěli, aby trvalo déle.

Všichni, kteří pracujeme v naší aviaice, víme přesně, že není u nás pro ni ještě toho porozumění, jaké by si plně zasloužovala.

Letecká výstava, která byla otevřena brzy po našem osvobození, přišla v pravý čas, aby probudila v naší veřejnosti zájem o toto moderní odvětví techniky.

Svaz čs. pilotů, který byl pořadatelem této výstavy, v krátké době, která mu byla určena, postaral se všemožně, aby sehnal, co jen bylo možno a alespoň

to nejhlavnější. — Podařilo se mu to úplně. Návštěvník nemohl zde viděti snad nejnovějších a nejmodernějších typů letadel a jiných v aviatice potřebných přístrojů, ale, když jí prošel a důkladně prohlédl, byl dostatečně zpraven o letectví a o všem, co s ním souvisí.

Pokud se týče naší české práce, našel návštěvník některé z předválečných automobilových výstav více než ukázala tato výstava letecká.

Nastane jistě zlepšení, bude-li všestranně pochopen význam letectví pro nás.

Před válkou měli jsme pouze stroje jednotlivců — českých lidí. V budoucnosti prokáže práce našich továren, nyní založených, jistě technickou vyspělost i v tomto směru. — Jest nevyhnutelné, abychom si zajistili svůj vlastní letadlový průmysl, právě tak, jako domácí výrobu různých pomocných odvětví. Musíme hleděti, abychom se stali v tom směru soběstačnými.

Nechceme mít své vojenské letectví pro výboj, chceme je mít pouze pro obranu, ale naprosto dokonale pro všechny okolnosti, které by mohly nastati.

Letecká výstava poskytla laikovi příležitost, aby nahlédl alespoň částečně do práce jiných států. To málo, co bylo lze spatřiti, jest již dnes opět zastaralé, ovšem vinou poměrů. Vidíme, jak nutno u nás napnouti všechny síly, abychom si získali i zde čestné postavení. Musíme hodně doháněti. Nehledme však na věc pesimisticky. Všechno dá se provésti, třeba pouze dobré vůle, a hlavně porozumění. Jest povinností všech, starati se o vybudování silného letectva, a hlavně vedoucí činitelé mají zde velikou odpovědnost, které si musí býti vědomi.

Pohledme na cizinu, jak ta se dívá na věc a jak tam jest podporována aviatika!

Víme, že budovati vše v takovém rozsahu jako jinde, u nás nelze. Jsme státem mladým, který má veliké výdaje; přece nesmíme však zanedbávati věc tak důležitou. Za okolností, v jakých se dosud pracovalo, vykonalo se v leteckém sboru, co bylo vůbec možno. Ale to vše nestačí, abychom snad žili v domnění, že jsme v tomto oboru již dostatečně silni.

Doufejme, že státní rozpočet umožní přivést naše letectví blíže k tomu stupni, jak bylo vojenskými odborníky navrženo. Musíme dosáhnouti tohoto stupně v době co nejkratší, neboť vyžaduje toho prospěch státu.

A právě tak jest tomu u letectví civilního. — Bylo by záhodno, aby i tomuto vyšlo se všestranně vstříc, neboť stává se složkou hospodářského života, s nímž nutno počítati, a která se stanoviska vojenského jest dobrá a nutná záloha pro stát. — Právě tak jako letecký sbor v oboru vojenském, tak Čs. aviatický klub, založený v r. 1913, staral se dosud všemožně o otázky rozvoje našeho letectví občanského. V první řadě hledělo se k tomu, aby jeho práce doplňovala práci letectví vojenského v řadách občanských. Klub tento navázal styky s mezinárodní aeronautickou federací, a dostal mnoho vřelých odpovědí. V Čs. aviatickém klubu byly zahájeny také přípravné práce pro veliké mezinárodní závody letecké r. 1920, které mají tvořiti vhodný doplněk ke všesokolskému sletu a všesportovním slavnostem v tomto roce projektovaným. Jest samozřejmo, že podobné závody, při kterých jest také projektován okružní let Čs. republikou, nemají snad pouhou cenu sportovní. Jak vidno z dalších porad mezi Čs. aviatickým klubem a Svazem čs. pilotů, bude pořádána v téže době i mezinárodní letecká výstava, a to ve větším měřítku, než mohli jsme spatřiti roku letošního.

Přípravné práce jsou již v proudu a jest si jen přáti, aby práce všech těchto činitelů byla tak pochopena, jako jest dobře míněna, t. j. ku prospěchu státu. Všude kolem nás vidíme pravé zápolení o vzdušný primát jak v aviatice vojenské, tak i v dopravní (pošta, obchod, doprava osob atd.); vidíme, že obchodní kruhy států jiných hledí u nás získati půdy v poštovní dopravě a pod. Nepripustíme však, abychom byli snad jenom diváky na tento vzdušný

hon cizích letadel. Hleďme si něco takového zachovati pouze a výhradně ve svých rukou. Mluví pro to celá řada pádných důvodů. — Bylo na př. mezinárodně usneseno, že vzdušná oblast nad územím některého státu náleží toliko tomuto státu.

Jest proto naší povinností, aby toto usnesení nemělo pro nás ceny pouze teoretické. Hleďme se státu opravdu pány našeho vzduchu. Neříkejme, že nemáme k tomu podmínek hospodářských; ty zde jsou. Jest pouze nutno jich v aviatice civilní vhodně využít, nemluvě o aviatice vojenské.

K dosažení těchto cílů jest nutno mobilisovati ku práci všechny vrstvy našeho národa, a také příslušné úřady musí jim věnovati zaslouženou náležitou pozornost. Lhostejnost byla by zde nemístná, neboť práce, kterou každý jednotlivec v tomto oboru vykoná, jest prospěšná celé republice!

Prof. Dr. B. KUČERA:

Několik poznámek o „dalekonosném“ děle německém.

Jedním z největších překvapení, které uchystala světová válka balistikovi, bylo dalekonosné dělo, kterým Němci ostřelovali Paříž. Není divu, že již za války vybíjel se všeobecný zájem o ně v různých, často velmi fantastických domněnkách o jeho konstrukci, že se mluvilo o děle hydraulickém, pneumatickém, o projektilu, který sám je jakýmsi dělem a vystřeluje na své dráze projektily nové a pod. Rozebral jsem řadu takovýchto hypotéz ve člancích, které během r. 1918 vycházely pod čarou v deníku „Venkov“ a byly sebrány v brožuře „Tajemství dalekonosných děl“. *) Dospěl jsem k úsudku, že nejde ani o jakési vzdušné torpédo, znovu za letu trajektorii vystřelující, ani o dělo hydraulické, pneumatické nebo elektromagnetické (Birkelandovo), nýbrž, že zajisté byl vystřelen projektil nevalně se lišící od formy obvyklé z děla stacionárního explodí obvyklého náboje. Ovšem záleželo pak na tom, jak docíliti veliké rychlosti u ústí hlavně, jež je nezbytně potřebí k překlenutí distance na 120 km měřící. Vítězoslavný úsměv těch, kdož mysli, že není potřebí počáteční rychlosti vyšší, než jaké již před válkou bylo docíleno, na př. 1200 m/sec, jen když se stíhají s dostatečně velikou elevací, tak aby se projektil dostal do „vzduchoprázdného prostoru“ ve velké výši nad povrchem zemským, svěřil jen a výhradně tomu, že dotyční „vykladačové“ nemají ani nejmenší potuchy o tom, jak se v balistice trajektorie vypočítávají resp. konstruuje. Vždyť přece ve vzorcích, kterých se k tomu užívá, jest vzat přesný ohled na tlak vzduchu, který v určité „zóně“ panuje! Ovšem lze diferenciální rovnici trajektorie, kterou lze napsati za určité supposice o odporu vzduchu jakožto funkci rychlosti v , na př. v^n , kde n jest určité číslo, integrovati pouze v několika málo případech, které však vesměs praxi nevyhovují. Nastřílený empirický vztah mezi odporem a rychlostí ve dráze je velmi složitý a nepřipouští integrace v uzavřeném tvaru. Musí se tedy trajektorie na papíře počtářově skládati z kusů, zón, ve kterých se užitá závislost odporu od rychlosti zón od zóny mění, a rovněž ovšem běže se v počet změna tlaku vzduchového zón od zóny dle známých meteorologických barometrických vzorců. Vypočítati trajektorii bylo by tedy hračkou, ovšem hodně zdlouhavou, pro balistika, který příslušné metody vyššího počtu ovládá, kdyby — a tady je ten nepřemožitelný háček — byly bývaly po ruce tabulky o odporu vzduchu pro příslušné rychlosti! Teprve koncem roku 1918 vyšel čtvrtý díl standardní knihy *Cranzovy*,

*) V Praze 1918: Pěti Jednoty čes. mat. a fysiků, Praha-II., Křemencová 16. Cena K 1:80.

obsahující tabulky až do rychlosti 1200 m/sec. A i ty nestačí — vychází z různých vzorců přibližných počáteční rychlost přesahující 1500 m/sec, jak jsem různými cestami ve jmenované knížce ukázal. Ovšem snad bychom se mohli přenést přes tuto obtíž intrapolacemi, nacházejíce se již blíže k této rychlosti; zdáť se, že se odpor vzduchu nad rychlostmi 1200 m/sec mění již celkem nepatrně.

Často se slyší domněnka, že Němci prostě zkonstruovali hodně veliké, t. j. dlouhé dělo, a střelíce pokusně nad Baltickým mořem, byli sami velice — a to příjemně — překvapeni ohromným jeho donosem, který prý sami nečekali. Takto může usuzovati pouze neodborník! Konstrukce pařížského děla měla jistě historii asi tuto: V hlavě některého balistika vznikla myšlenka, jistě velmi odvážná a tím originální, ba nesoucí pečeť genialnosti, že snad, snad by bylo možno střílet z německé fronty až na Paříž. Sedl a počítal dle tabulek, u Kruppů známých, až do rychlostí 1200 až 1300 m/sec, alespoň přibližně příslušnou trajektorii, vlastně řadu jich, pro různé počáteční rychlosti projektilů, různé elevace, různá průřezová zatížení a váhy projektilů i jejich kalibry. To je rychlejší a lacinější než konstrukce a zhotovení děla prostě „hodně daleko“ nesoucího a čistě empirické stanovení dostřelu nad Baltem! Výpočet dal mu jisté číslo pro počáteční rychlost potřebnou, na př. číslo 1500 m/sec. Tím vykonal předběžnou práci „vnějšího“ balistika. Konstruktor děl a „vnitřní“ balistik seznali pak, že by dovedli docílit této počáteční rychlosti a dali se do práce konstruktivní. Zatím — nebyly-li již dříve u Kruppů známy — nastříleny třeba pomocí „přetížených“ starších děl na pokusné střelnici, řekněme v Meppenu, empirické tabulky odporové „vnější“ balistiky pro tyto extrémní rychlosti. Nemyslím tím snad známé všem praktickým dělostřelcům „tabulky pro střelbu“ (Schießtafeln nebo Schieß Tabellen), nýbrž tabulky určitých funkcí rychlostních, jak je teoretický balistik potřebuje k výpočtu trajektorií. Dle těch mohla pak býti trajektorie přesně vypočtena resp. předběžný výpočet opraven. U hotového „dalekonosného“ děla pak nebylo potřebí již žádného zastřelování, které při ohromných distancích je téměř nemožné, nýbrž z prostého pokusného stanovení počáteční rychlosti jeho projektilu a pod. dat dala se přesně stanovit potřebná elevace.

Takto asi musí souditi každý, kdo balistiku opravdu zná a ví, co je exaktní výpočet. Právý opak nacházíme na př. v článku p. V. Kroulíka (Chrudim), jež uveřejnil v měsíčníku „Příroda“ (září 1919), kde se hemží tvrzení, jako: „Atmosféře vzduchové byla věnována malá pozornost, ba docela byl vliv její pomíjen od balistiků (tak!), jichž vzorce balistické jsou jen vzorci, a to ne dost jasnými (patrně p. Kroulíkovi!). I zde se osvědčilo pravidlo, že teorie platí jen na papíře“. Dále podobně: „Zase jen náhoda a praktický pokus ukázaly, že věda nesmí lpěti na ztrnulých vzorcích na papíře, chce-li kráčet v před“. A konečně ještě jedno podobné tvrzení budiž uvedeno: „Pokusem se zjistilo, že se dosáhne mnohem většího dostřelu, je-li koule vystřelena pod úhlem 50°. Dle matematických výpočtů (středoškolskou matematikou — přidávám já) jest to nemožností, zkušenost však ukázala, že tomu tak jest.“

Jest opravdu s podivem lehkost, se kterou se přenáší p. Kroulík přes rozsáhlý obor vědní, kterým vnější balistika opravdu jest, obor vědní inaugurovaný muži jako byli Jan Bernouli, L. Euler, Legendre, abych uvedl jen jména starých uzaných genialních hlav. Opravdové studium některé ze příruček balistiky, abych jmenoval jen důkladnou německou Cranz-Papenberg-Beckerovu nebo kratší francouzský spis E. Vallier-C. Benoitův, by p. autorovi ukázalo, jak křivdí vědě, kterou nezná, a která ovšem není z nejsnazších, snad právě naopak. Zamyslel by se, a vážil by svá slova opatrněji, kdyby věděl, že se liší od oktávanské matematiky asi tak, jako skutečná balistická trajektorie ručnicové střely od její Galileovské paraboly ve vzduchoprázdém prostoru — — —

Za takového stavu věcí není s podivem, že každý, kdo se opravdu zajímal o problém dalekonosného děla, očekával s napětím, jak se rozluští nyní po ukončení hrůzné války světové. A tu nelze neznámenati veliké zklamání! Francouzské i anglické denní listy nepřinesly, pokud je mi známo, dosud žádných bližších exaktních zpráv o německých těch dělech, ba naopak bylo denním tiskem nadhozeno, že ani úředním kruhům vojenským zemí dohodových dosud řešení to není známo a že Němci těchto zvláštních děl dosud dohodě nevydali. Proto bral jsem s napiatou zvědavostí do ruky odborný časopis „ZS. für das gesamte Schieß- u. Sprengstoffwesen“, v jehož 16. a 17. sešitě t. r. se nachází článek Dra. Alfr. Stettbachera (Curych) o pařížském děle německém, jenž jest vlastně přednáškou, konanou před odbornými kruhy v Curychu. Bohužel, byl jsem znovu důkladně zklamán. Po docela elementárních výkladech, navěšených jako obvykle na vzorcích pro Galileovskou parabolu operuje p. Stettbacher jediným údajem dle výpočtu franc. balistika de Sparre, že se dostřel zvýší o 40%, „když projektil proletuje na své dráze vysoké vrstvy vzduchové se značně menším tlakem a vahou“, ačkoli de Sparreovy výpočty se vztahují ke Kruppově 38.1 cm projektilu 760 kg těžkému a o 940 m/sec začáteční rychlosti. Tak dochází pro pařížský projektil (donos 128 km) k počáteční rychlosti 1450 m/sec a za elevace 50° k maximálnímu výstupu 32 km. Že pak dále počítá i možnost větších dostřelů, totiž 240 km, a počítá množství prachu k tomu potřebné i velikost prachové komory (242 litrů) atd. nás zde pramálo zajímá. Všechny tyto výpočty visí ve vzduchu na základě nepřipustné analogie s příkladem de Sparreovým. O skutečném provedení německého děla a jeho balistických datech nedovídáme se pranic, mimo následující pasus z diskuse, která se po přednášce rozvinula, a který slovně sem vkládáme:

„Nejvíce zajímavý údaj německého účastníka války, který mohl nadzvednouti závoj ze 128 km děla několika čísly. Dle toho prý měl projektil pařížský počáteční rychlost 1600 m/sec a hlaveň děla byla 100 kalibrů dlouhá. Energie náboje přenesla se 32% účinnosti na projektil; tedy v téměř poměru, jako u hlavně ručnicové. Divergující údaje o kalibru jsou potud správné, že dalekonosné dělo střelilo dvěma různými kalibry: nejprve 21 a později 24 cm. Po první serii výstřelů byla vypálená hlaveň převrtána na 24 cm kalibr a tím znovu učiněna schopnou služby. Zvláštní pozornost vzbudil ku konci ještě údaj, že hlaveň nebyla tažena v celé své délce, nýbrž pouze v první polovici své. Vzhledem k vedení projektilu prý je správné, že plášť projektilu byl opatřen již před výstřelem širokými tahy, které zapadaly do tahu hlavně; rovněž prý jest správnou domněnka vyvozená ze zbylých střepein projektilu, že její oba pásy měděné byly zryhovány teprve při výstřelu.“

Dle těchto údajů jest hned patrné, že je nepřipustno činiti takové analogie, jako sám autor článku. Počáteční rychlostí 1600 m/sec odpovídá dostřel ve vakuu 261 km, z něhož činí 128 km pouze 45%, kdežto podle de Sparreova příkladu by mělo vyjít asi 60%.

Celkem můžeme říci, že o skutečných datech dalekonosného děla víme dodnes pramálo, ba téměř nic. Jediný přesný údaj počáteční rychlosti 1600 m/sec dává úplně za pravdu mým výpočtům půldruhého roku starým, jichž výsledek jsem v uvedeném spisku vyjádřil slovy: „Leč, abychom vyhověli tendenci některých až zcela nejistých zpráv o domnělé „jednoduchosti“ problému, budeme za nejnižší — podle mého soudu — podceněnou počáteční rychlost považovati 1500 m/sec.“

Major MAREK:

Nové střely zavedené u německého dělostřelectva v létě 1918.

Střelivo německého dělostřelectva nevyhovovalo při bojích v jarní ofenzivě v r. 1918 ze dvou důvodů:

1. Hlavní vadou jeho bylo nestejné fungování zapalovačů při nárazu, obzvláště při rozprasku, čímž byla značně ztížena služba pozorovací.

2. Účinek na cíli byl málo vydatný, hlavně tehdy, když terén u cíle nebyl nárazu střely příznivý.

Na podnět vrchního německého velení byly proto zavedeny u lehkého polního dělostřelectva dva nové druhy střel, které úplně vyhovovaly shora uvedeným podmínkám; byly to střely s odrazovým zapalovačem (Abprallgeschosse) a střely s citlivým zapalovačem (mit empfindlichem Zünder.)

Střela s odrazovým zapalovačem, když dopadne na měkkou půdu (třeba i na hebký písek), odletí vždy v příslušném úhlu odrazu do výše šesti metrů, což odpovídá asi 80 m vodorovné vzdálenosti. V tomto okamžiku roztrhne se ve vzduchu vlivem svého opozdovacího zařízení.

Poněvadž tato střela na vzdálenost 2—3 km v úhlu 15°—25° účinkovala úplně stejnoměrně, mohl i méně vycvičený velitel rychle opravit údaje ke střelbě. Tím stávalo se toto střelivo velmi nepříjemným soupeřem kulometů a pěších i horských děl.

Na pruském dělostřeleckém střelišti u Beverloo (v Belgii) v polovici srpna 1918 jsme viděli, že neselhaly ani 0.4% střel tohoto druhu, poněvadž zapalovač jest tak zařízen, že nepodléhá ani vlhku ani jiným povětrnostním vlivům.

Střela s citlivým zapalovačem má po straně odletný klín, který brání předčasnému vznícení slož; po výstřelu však vypadne ze střely tento klín odstředivostí automaticky. *)

Při sebe lehčím doteku močálovité půdy, ba i hladiny vodní, úderník zapalovače, jenž je pokryt jen tenkou vrstvou vosku, přivodí určité a okamžité explozi střely.

Viděli jsme sami tuto novinku na území belgickém a flanderském, kde střelba měla znamenitý úspěch, a zapalovače fungovaly bezvadně.

Odrazové střely byly vyzkoušeny a zavedeny právě tak pozdě jako střely s citlivým zapalovačem, totiž v létě 1918. Jistě byly by vyžadovaly oba druhy střel ještě více zbytečných obětí v řadách dohody; tehdy však již nastal obrát a armády německé nemohly odolati mocným nárazům maršála Focha.

Je třeba povšimnouti si blíže těchto dvou druhů střel, které Němcům velice prospěly.

Major EDUARD KAPLAN:

Před reorganizací švýcarské milice.

Současně s vyhlášením mobilisace ve Francii nařídilo Švýcarsko r. 1914 všeobecnou mobilisaci k ochraně své neutrality. Příklad nešťastné Belgie působil zde takovým dojmem, že po celou dobu světové války chránilo Švýcarsko své hranice svou silnou miliční armádou.

Ač nedošlo nikdy na neutrální půdě švýcarské k bojům, přec nahromadilo tamější vrchní armádní velitelství velmi mnoho zkušeností organizačních a zjistilo různé vady svého systému a výcviku.

*) V příštím čísle „Vojenských Rozhledů“ budou podány přesné nákresy těchto střel.

Naprostá neutralita dovoľovala totiž Švýcarsku vysílati studijní důstojnické mise téměř ke všem válčícím armádám. Mnoho důstojníků všech zbraní a odborů pobýlo více měsíců v armádě francouzské a ne o mnoho menší počet byl jich i ve vojsku německém. I u oddílů anglických, ruských, amerických, japonských, rakouských a bulharských byli buď jednotlivci, buď menší mise po delší neb kratší dobu pověřeni studiem vymožeností a novot válečných.

Švýcarsko má tudíž vedle svých zkušeností též obrovský, nestranně posouzený studijní materiál vojenský téměř všech válčících armád. Jako praktický stát nespokojilo se pouze studiem, nýbrž započalo již také s praktickým využitkováním nabytých zkušeností. Nově vydávané předpisy pro polní dělostřelectvo, pro sanitní formace a pro letectvo jsou již částečným výsledkem této práce.

Ve vnitřní organisaci, pokud se dá ze zpráv časopisů vojenských i politických souditi, budou provedeny různé radikální změny.

Počet divisí má býti zvýšen ze 6 na 12, výcvik ve škole pro nováčky má v budoucnosti trvati čtyři až šest měsíců, poměr šéfa generálního štábu k zodpovědnému šéfu vojenského departementu (ministru války) má býti upraven, při čemž se pomýšlí na dosti obsáhlou reorganisaci celého složení vojenského departementu. Též otázka důstojnická má býti řešena s nového, odborně vojenského hlediska.

Nově zvolený šéf vojenského departementu, miliční plukovník dělostřelectva, spolkový rada Scheurer a nový šéf generálního štábu pluk. div. Sonderegger těší se nejen obzvláštní oblibě armády, ale i důvěře spolkové vlády a Spolkového Národního Shromáždění.

Všeobecně se doufá, že těžké dílo reorganisační podaří se jim jak v zájmu sesílení ochrany státu, tak i k uspokojení širokých vrstev švýcarského lidu. Mírumilovné Švýcarsko nesleduje jistě při reorganisační své milice žádných militaristických tendencí, ale poskytne přec své armádě vše, co potřebuje k ochraně neutrality svého území.

Vojenská situace Francie.

Po ratifikaci míru s Německem bylo třeba ponechat armádu, celkem 6 divisí, pro obsazení Rýna. Dále vydrží Francie vojsko v Syrii a v evropském Turecku a vysílá oddíly pro přechodné obsazení různých území, o nichž rozhodne hlasování.

Ostatní útvary vrátily se do svých posádek (včetně Alžírsku i Maroka) mimo ty, jichž stanoviště bylo třeba změnit, aby se dostalo vojska též Alsasku a Lotrinsku.

Francie má v činné službě ročníky 1918 a 1919; ročník 1920 bude povolán do zbraně z jara; neví se posud, zdali najednou nebo ve dvou částech, a na jak dlouho. Ročník 1918 bude asi propuštěn v dubnu, kdy dokončí tři léta služby.

Všechny vojenské zákony (doplňování, odvody, počet vojska atd.) přijdou na přetřes v nejbližším zasedání parlamentu.

Branná moc polská.

Po kapitulaci ústředních mocností vybudoval si nový polský stát svou brannou moc postupně, a to:

1. z mužstva bývalé rakousko-uherské armády;
2. z mužstva legií polských, sestavených Pilsudskim (nynějším náčelníkem státu), které bojovaly pod rakouským velením proti Rusům;

3. ze tří polských sborů, utvořených za vlády Kerenského z Poláků v ruské armádě, které byly v roce 1918 rozptýleny v Ukrajině a v Rumunsku a udržovaly stále styky s legální vládou polskou;

4. z mužstva bývalé armády ruské;

5. z mužstva armády německé;

6. z polských zahraničních formací (armády Hallerovy);

7. z polské organizace vojenské (P. O. W.), utvořené v době revoluce roku 1905;

8. z mužstva sprostěného vojenské služby za doby vlády pruské a rakouské.

Mobilisace a doplňování armády polské dělo se takto:

Dne 10. března 1919 povolány do zbraně ročníky 1896—1901, v polovici března počala příprava armády Hallerovy, čítající 6 divisí. Ve východní Haliči povolány ročníky 1885—1895 včetně. Ke konci r. 1919 povolala pak polská vláda po čas války k činné službě důstojníky polské národnosti ročníků 1879—1888 všech technických skupin, a konečně povolány tři ročníky záložníků a pět tříd záložních důstojníků. Byla zavedena všeobecná branná povinnost; vojenskou pomocnou službou jsou povinni všichni muži od 17—60 let. Kromě toho slouží v polské armádě značný počet dobrovolníků.

Koncem roku 1919 nařízena unifikace armády, která nyní spěje k ukončení. Stalo se to proto, aby bylo docíleno jednotného a systematického vedení. Armáda Hallerova a Poznaňská byla rozdělena mezi dosavadní a nově utvořené formace domácí. Tato reorganizace byla provedena ve všech oborech; pěší pluky budou číslovány souvisle a budou rozděleny na brigády, divise a sbory s příslušným počtem dělostřelectva, jízdy a technických oddílů.

Polská armáda má nyní celkem 26 polních divisí.

Divise jest složena:

a) ze dvou brigád po dvou plucích; každý pluk má tři polní prapory a jeden záložní prapor má čtyři roty, každá rota má jeden kulomet; kromě toho je v každém pluku rota kulometná, rota zákopníků a oddíl pro službu spojovací;

b) z brigády dělostřelecké, která má pluk polního dělostřelectva po třech skupinách, po třech bateriích o šesti dělech ponejvíce 75 mm francouzského systému;

c) z eskadrony jízdy;

d) z praporu zákopnického s rotou telegrafistů;

e) dále z kolony muniční, vyživovací, s potřebami zákopnickými a ze tří nemocnic polních a nemocnice zvěrolékařské. Divise má 1 dílnu pro opravy.

Celkově má mít polská divise v poli 20.000 mužů, 6500 koní a 2000 vozů.

Mimo divise je sestaveno 25 pluků jízdy, 12 úplných pluků těžkého dělostřelectva, 12 praporů zákopníků, 12 leteckých eskadril a 2 divise tanků.

B.

Organisace maďarské armády.

Maďarská armáda v přítomné době pozůstává:

1. ze 6 pěších divisí (asi 40.000 mužů);

2. z asistence, t. j. národní gardy (asi 30.000 mužů);

3. z četnictva (5000—8000 mužů) a

4. z pohraniční policie.

Celkový zásobovací stav jest 80.000—90.000 mužů.

Celé území nynějšího Maďarska jest pro organizaci vojenskou rozděleno na 6 vojenských distriktů, a to:

- I. distrikt s velitelstvím v Budapešti (velitel polní podm. Dáni);
- II. „ „ ve Stoličném Bělehradě (pluk. Sréter);
- III. „ „ v Szombathely (generál Vidale);
- IV. „ „ v Kaposváru (podpl. Kovács);
- V. „ „ v Szegedinu (generál Bernatzki);
- VI. „ „ v Miskolci (polní podm. Nagy Pál).

Asistenční moc (též brachiální moc zvaná), identická s národní gardou, jest pod vrchním velením amerického plukovníka Jattes.

III. distrikt postavil dvě divise, z nichž jedna jest přeložena do IV. distriktu.

Dále tvoří se prý dvě jízdecké divise, takže by maďarská armáda měla sedm pěších a dvě jízdecké divise.

Vrchní vojenské velení jest v Budapešti. Má však přesídliti do Gödöllő.

Vrchním velitelem jest admirál Horthy, náčelníkem štábu generál Berzeviczy.

Vojenský odbor řídí plukovník Panos; dělí se na tyto kanceláře:

1. kancelář s oddělením operačním, leteckým, spojovacím a železničním;
2. kancelář se zpravodajským oddělením;
3. kancelář s organizačním odborem s oddělením pro četnictvo, jízdu, koňstvo a dělostřelectvo;
4. kancelář, která zaujímá osobní odbor, presidium, stížnostní komisi, zajatecké a disciplinární záležitosti;
5. kancelář, která má etapní odbor, justiční záležitosti, intendanci, požitky, zásobování, výzbroj, sanitní referát, veterinářský referát, automobily, hospodářský referát, pokladnu a poštu;
6. kancelář s vojensko-politickým odborem a tiskovým oddělením;
7. kancelář s pomocnými úřady.

Velitelem asistenční moci jest maďarský plukovník Dobok.

V každém z desíti okresů Budapešti bylo postaveno asistenční oddělení, které podle rozlohy okresu čítá 400—1000 mužů. Číslo oddělení souhlasí s číslem okresu, tedy asistenční oddělení označeno jest čísly I., II. atd.

První okres postavil oddělení I. a II. Jako záloha pro tato oddělení jsou „asistenční skupiny“, jichž jest šest.

Pro okolí Budapešti jest mimo to ještě pět asistenčních skupin.

Celkem má tedy asistenční moc asi 20.000 mužů. V Budapešti jest též na 6000 policistů.

Konečné sestavení maďarské armády má býti toto:

1. v čele jest ministerstvo války, pak ministerstvo honvédů a vrchní velitelství honvédů v Budapešti;
2. tři sborová velitelství honvédů, a to: v Budapešti I., v Szombathely II. a v Szekesfehérváru III.;
3. šest honvédkých pěších divísí po dvou brigádách. Každá brigáda má pozůstávati ze dvou honvédkých pěších pluků, jednoho honvédkého jízdního oddílu a jednoho honvédkého dělostřeleckého oddílu.

Doplňování armády. Zřízena jednotná doplňovací velitelství. Bývalá c. a k. a honvédská doplňovací velitelství se slučují, aby byla zjednodušena administrativa.

Byly nařízeny všeobecné přihlášky mužů od 21—42 let u obecních úřadů. Tyto přezkoušejí přihlášené a rozdělí je na:

- a) politicky úplně spolehlivé,
- b) „ méně „
- c) „ nespolehlivé.

Dobrovolníci přijímají se jen tehdy, jsou-li způsobili a politicky úplně spolehliví.

Provádějí se o d v o d y všech mužů ve vojenské službě vycvičených, a to:

a) 21—24letých,

b) 25—36letých.

21—24letí se nepovolávají, nýbrž nastoupí teprve na jaře činnou službu.

25—36letí schopní zbraně a klasifikováni jako „politicky úplně spolehliví“ se povolávají postupně, a sice vždy na osmínedělní výcvik.

Dělostřelectva a technické výzbroje jest poměrně málo. Pro divisi 2—4 baterie.

Maďarská armáda má též několik pancéřových automobilů a asi sedm pancéřových vlaků.

Stejnokrojů se nedostává. Zbrojovka čepelské továrny (Manfred Weiss) započala s výrobou munice pro ručnice.

Pro plynové útoky nejsou Maďaři připraveni ani ofensivně ani defenzivně. Rekvirovali prý plynové masky (škrabošky) pocházející od armády Mackensenovy.

Železnice nefungují. Mnoho vozidel odvezli Rumuni. Materiál, který jest po ruce, není v dobrém stavu.

Ani minimální dopravu nelze prováděti. Uhlí jest nedostatek.

H.

Z našich revui.

V „*Naší Řeči*“ (roč. III., čís. 6.) napsal Dr. Oberpfalzer posudek o „Českém názvosloví vojenském“ (Cvičební řád. Manlicherovka. Pojmenování součástek pušky vzor 90. Střelecká instrukce. Cvičební řád pro jízdu I. Služební řád I., II. Příspěvek k vojenské terminologii a fraseologii I. setnina), jež vyšlo nákladem vrchního velitelství branné moci československé. Autor zaznamenává stručně dějiny českého vojenského názvosloví: Nejchvalněji jest znám Ferd. Český, učitel českého jazyka na vojenské akademii v Novém Městě za Vídní, který mimo jiné spisy vydal roku 1871 „Vojenský slovník německo-český“, v němž sestavil přes 8000 vojenských názvů. Český přidržoval se jednak názvosloví Tyršova, v puškařství a vozatajství pak slovníku F. Špatného a užil i slovníku Jungmannova a starších prací majora T. Buriana a plukovníka E. Friedberga. Později vyšly nákladem Štorchovým překlady Karhanovy (Cvičební řád, Služební řád I.), L. Malého (Služební řád II. a III.) a Kuhnův (Nauka o střelbě). Také písecké nakladatelství Burianovo vydalo několik českých příruček vojenských. Při M. N. O. utvořila se názvoslovná komise z odborníků češtiny a ze znalců vojenských. Výsledky této komise vydává M. N. O. ve formě drobných příruček. Podkladem jsou příslušné předpisy býv. rakouské armády. Pověly pro prostocviky jsou sokolské. Názvoslovná komise uvedla do češtiny též mnoho nových slov, která jsou tvořena šťastně a v duchu českého jazyka.

„*Nové Čechy*“ (roč. II., čís. 5.) uveřejňují vzpomínky dr. Lva Sychravy: „Z odkazu Štefánikova“. V této vzpomínce vyličena jest činnost našeho prvního ministra války dra. Mil. R. Štefánika. Jest doložena též zápisem podaným v březnu r. 1918 italskému zahraničnímu ministru, jakožto souhrn a výsledek předcházejícího jednání o československé vojenské otázce. V první části zápisu jest Štefánikova odpověď na důvod humanitní, který italská vláda proti československé akci vojenské uváděla, tvrdíc, že jest jí těžko přijati oběť československých dobrovolníků, když nemůže jim dáti žádné záruky ani ochrany. V části druhé jest odpověď na důvody právně-politické. Tato vzpomínka zachycuje jen nepatrný zlomek bohaté činnosti zemřelého učenice, vojáka a politika. Ale jest z ní patrné, co národ v gen. Štefánikovi ztratil a jaké bohatství jest uloženo v jeho odkazu.

„Aviatika“ přináší v čísle 4., roč. 1919, překlad článku poručíka Granville A. Pollock, U. S. A., který v časopise „Flying“ vyličil výcvik letců ve Francii. Týž časopis uveřejnil v čísle 6. pojednání o bývalém rakouském letectví za války, v čísle 8. pak článek o aviatice italské a v čísle 9. o aviatice anglické.

V „Osvětě“ (roč. 1919, číslo 7.) uveřejněn byl zajímavý příspěvek dr. Ant. Koláře: „Světová válka ve světle starověkých dějin“, k poznání německé mentality. Dr. Kolář konstatuje, že u žádného z válečnických národů nebyla věda všeho druhu, nevyjímaje věd duchovních, zalarmována do služeb světové války a národa tou měrou jako u Němců. Tito hledali i paralely mezi událostmi světové války a starověkých dějin, srovnávali úspěchy svých vítězných bitev a generálů s válkami starověkými, jenom aby rozptýlili nejistotu, jakým směrem se budou válečné události vyvíjeti a jaká je čeká budoucnost. (Na př. E. Meyer: „Vorläufer des Weltkrieges im Altertum, Sitzungsberichte der Berliner Akademie der Wissenschaften 1918, I.—IV., H. Reich: „Die Flotte“, Eine Tragödie, München 1918). Wilamowitz-Moellendorff přednášel 4. dubna 1916 před důstojníky generální správy ve Varšavě o výbojích Alexandra Makedonského. Obsah této přednášky a smysl její byl tento: Makedonie, toť Prusko, Alexandros pak nikdo jiný než Vilém II., jenž také nese pochodeň německé kultury na východ, jako Alexandros šířil řeckou kulturu do Orientu. (Viz U. v. Wilamowitz-Moellendorff: „Reden aus der Kriegszeit“. Fünftes Heft, XI.: „Alexander der Große“. Berlin 1916). Jest zajímavé, že Němci srovnáním zjistili, že ty zjevy starověkých dějin, které mají obdobu na straně německé, byly provázeny zdarem, naproti tomu zjevy, mající obdobu na straně dohody, končily se neúspěchem a pohromou. A poněvadž podle názoru těch badatelů, kteří činili taková srovnání, dějiny se opakují, a stejné příčiny mají stejné následky, byl snadný závěr, že světová válka skončí pro Německo vítězně. Skutečnost usvědčila však Němce z omylu. Pro ně nebyl dějepis učitelem života. Neuměli nestranně vyložit minulost, jinak by byli viděli, že mnohotvárnost dějinných událostí jen ve vzácných případech opravňuje k tvrzení, že dějiny se opakují. Kdyby Němci nebyli hledali ve starověku jenom potvrzení pro správnost svého názoru na přítomnost, nýbrž skutečně poučení pro své jednání, mohli si postaviti před oči jediné osud světového panství Alexandrova a imperia římského, jež obě stejně vzala za své. Byli by poznali správnost slov Fichteových z jeho „Reči k německému národu“, jimiž varuje Němce před myšlenkou, že by jeden člověk nebo jeden národ měl vládnouti celému světu. Byli by poznali, že trvalejší jsou úspěchy získané převahou duševní v pokojné práci, než úspěchy získané fysickým násilím. Doklad byli by našli u národa řeckého, jenž, ač dvakrát zdolán fysicky, rozšířil svou kulturu v celém tehdy známém světě východním i západním. Němci měli se svými klasiky méně chlubit, ale více je čísti a jimi se řídit. Byli by pak pochopili slova Goethova: „Wie viel bist du von andern unterschieden? Erkenne dich, leb' mit der Welt in Frieden“.

V „Cestě“ (roč. II., seš. 30.) uveřejňuje Vincenc Červinka: „Sibiřské portréty“. Kreslí profil generála Československé sibiřské armády Čecha, jeho život, osudy a práci za osvobození naší vlasti.

Sborník Národní Rady československé „Naše zahraničí“ (roč. I., číslo 1.) uveřejňuje příspěvek Otakara K. . . . : „Vzpomínka na začátky České družiny“, v němž jsou vyličeny začátky „České družiny“ a přípravná práce Čechů v Rusku usedlých, kteří připravili půdu pro slavné československé vojsko zahraniční na Rusi.

V příloze čas. „Země“, nadepsané „Kniha“ (roč. I., seš. 1.), podává „-Th-“ posudek o knihovně Vědeckého svazu čs. důstojnictva, píše: „Vědecký

svaz čs. důstojnictva, který se letos z jara v Praze ustavil, zařadil do své činnosti také zřízení čítárny časopisů, „jež má obsahovati vynikající politické, umělecké, odborné, zábavné časopisy, deníky, revue atd.“, a zejména chce vybudovati velikou moderní knihovnu, obsahující válečné i ostatní vědy, krásné písemnictví a pod. Péče o vzrůst a další vývoj knihovny má být „z nejdůležitějších úkolů“ Vědeckého odboru. Ve stanovách o ní čteme, že sbírky knih, které Svaz od jiných spolků nebo ústavů převzal, budou po revisi základem nové vlastní knihovny, která se má státi časem zdrojem vědeckého badání pro čs. důstojnictvo i širší veřejnost, základem čs. vojenského písemnictví a pramenem ušlechtilé četby pro členy Svazu. Dle toho bude knihovna obsahovati: vědy vojenské, vědy příbuzné, vědy všeobecné, příručky pro vojenské studium, mapy a konečně krásnou literaturu. Náklad na knihovnu hrazen bude ze všech hrubých příjmů Svazu, z nichž „nejméně jedna třetina“ musí se na ni vynaložiti. (§ 41. stanov). Zřízení této vědecké knihovny, která jest v našem národě ovšem naprosto novým, pokládáme za důležitý krok k osamostatnění našeho kulturního života i na tomto poli“.

Tn.

Literární přehled.

Literatura česká.

Dokumenty našeho osvobození. Uspořádal Cyril Merhaut. V Praze 1919. Nákladem B. Kočího.

V této knize jsou sebrány všechny vyhlášky, provolání, sněmovní řeči, projevy presidenta Wilsona, noty ministrů a jiné politické akty, jež týkají se osudů českého národa za světové války od počátku zahraniční propagandy za samostatnost našeho národa až do prvního poselství presidenta Masaryka.

Dr. Eduard Beneš: Zničte Rakousko-Uhersko! (Utrpení Čechů a Slováků v dějinách.) Preložil Jan Reichmann. Vyšlo jako první svazek knihovny dokumentů našeho osvobození. V Praze 1920. Nákladem Tiskového a vyd. družstva čs. socialistů. Cena K 10.—

Náš ministr zahraničních věcí vykládá v této knize, která vyšla za hranicemi v době světové války v jazyku francouzském, anglickém a italském, důvody dějinné, právní, politické, hospodářské, jež ospravedlňují samostatnost a svobodu národa československého a utvoření českého státu, který zaručuje bohatý život a vývoj národní. Tuto knihu nazval v úvodu k italskému vydání Andrea Torre „protičiřským památkem na obranu národa zasloužilého o civilisaci a o kulturu“.

Náš odboj. Průvodce po výstavě „Památníku odboje“. V Praze 1919.

Tato kniha nechce být pouze suchým výpočtem vystavených předmětů, ona podává obraz českého odboje za hranicemi. Naleznete v ní vyličené činnosti a osudy legií ruských (od Vinc. Charváta a Boh. Příkryla), francouzských (od Mil. Niederle), italských

(od Rud. Nováka), srbských (od Frant. Melichara) a amerických (od Boh. Klíra). Průvodce jest vyzdoben četnými fotografiemi ze živ ta československých vojsk zahraničních.

Dr. Lev Sychrava: Duch legií. (Knihovna „Památníku odboje“ č. 2.) V Praze 1920. Cena K 7.80.

Čtenář najde v této knížce řadu článků, které autor napsal v revui „Nové Čechy“ a v letech 1915—1918 v Annemassu ve francouzském Savojsku a pak v Paříži jako redaktor hlavního orgánu našeho revolučního hnutí za hranicemi „Československé Samostatnosti“, založeného v srpnu 1915 v Ženevě tehdejšími předsedou revoluční Národní Rady, prof. T. G. Masarykem. Dále zařaděno jest v této knize několik dokumentů z doby zřízení našeho vojska a konečně některé dopisy zajatců-dobrovolníků a vojáků z pole. Kniha tato zachytila oděsk tvůrčího ducha, kterým československý národ zvítězil a ukazuje, že jsme ke státní svobodě dospěli jen tím, že duch vzpoury dovedl se podrobiti kázní pravidelného národního vojska a státi se tvůrčí silou nového svobodného národního pořádku. Najdeme zde radostné povzbuzení k úsilovné práci na vybudování naší svobody. Spis tento jest významným příspěvkem k dějinám našeho odboje a osvobození. Z obsahu uvádíme: Duch legií, Vzpourou k povinnosti, Revoluční mobilisace, Do zbraně, V poli, Po boji.

Karel Zmrhal: Armáda ducha druhé mile. (Příspěvek k historii československého revolučního boje.) Nákladem Vydavatelského družstva „Socialistických Listů“. Cena K 4.50.